

Digitales Brandenburg

hosted by Universitätsbibliothek Potsdam

[Sefer Melakhim]

[Sefer Melakhim]

Shelomoh ben Yitshak

5565 [1804/1805]

1

[urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9667](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9667)

זאלל קיין האאר פאן איהם צור ערדע
פאללען ; ווערדען אבער לאסטער און
איהם ענטדעקט , זא מוס ער שטערבן .
(נג) דער קעניג שלמה שיקטע נון היין ,
אונד לויס איהן פאם אלטאר העראונטער
ברינגען ; אונד אלס ער פאר דען קעניג
קאם , אונד זיך פאר איהם הינווארף ,
זא וואנטע שלמה : געה נאך הויזע !

יפל משערתו ארצה ואם רעה
תמצאוהו ומת : (נג) וישלח
המלך שלמה וידרהו מעל
המזבה ויבא וישתחו למלך
שלמה ויאמר לו שלמה לך
לביהך :

ב (א) דיא שטערבצייט דורס
נאהטע נון דערפאן , אונד ער
בעפאהל זיינעם זאון שלמה , וויא
פאלגט : (ב) איך געהעדען וועג
אללער אירדישען ; פאססע דוא מוטה ,
אונד וויא מאן ! (ג) בעאכאכטע דען
דיהנסט דעם עוויגען , דיינעם גאטטעם ,
וואנדלע אין זיינען וועגען , האלטע
זיינע געזעצע , געכאטע , פארשריפטען
אונד

ב (א) ויקרבו ימידוד למות
ויצו את שלמה בנו לאמר :
(ב) אנכי הלך בדרך כל הארץ
וחוקת והיית לאיש : (ג) ושמרת
את משמרת יהוה אלהיך ללכת
בדרכיו לשמר חקתיו ומצותו
ומשפטיו

ב א ו ר

(נג) לכן חיל . לנכר דדקיל חטאין .
(הכ"ל) . לאיפול משערתו ארצה . לא
יקרטדע . (נג) לך לביתך , אל תירא ואל
תחז , כי נשאתי חטאתך .
ב (א) ויקרבו ימידוד למות , המליכה
הזאת תורה בלשון עבר על התקרבות

זמן המות , והיא ד"מ (בילדליך) , כאו הימים
יתקרבו אל המות ויתרחקו מן הימים . וחכמי
האמת דרשו בענין הזה דברים רמים
וכשנבים , לא יבינוס , כי אס שרידים אשר
ה' קרא . (ב) לאיש , זריו ומושל בנפסך
וכונש את ירך (ד"ק) . (ג) תשכיל ,
תגליח

מ כ ל ל י ו פ י

א (א) יחם , איתן מהקל , ושרש יחם ונפלה יו"ד פ"א הסועל מהמכתב , ופי' ולא יחס
בשרו לי : (ב) סכנה , תועלת מועילה בפני הכינה , ועוד פירשו מחממת מלשון ערבי
שקורין לדבר החם אלסכון ומורה עליו ושכבה בסיקך ר"ל שלא ידעה כי אסורה היתה לו משום
לא ירבה לו נשים [ובשרש סכן פי' ר' יונה סוכנת כלומר אינרת מענין ערי מסכות] :
(ד) עצבו , פועל עבר כל' לא הכעיסו : ומריא , מין ממיני הנקר הגדולים בלע"ז בופנו ,
וי"א כי המפוטמי יקראו מריאים : אכן הזחלת , נקרא כן לפי שהמים נגרים חוחלי' אגלה ,
וי"ת אכן סכותא שומד' עלי' ונפסי' למרסוק : עם סמוך : (טו) משרת , חסר ממנו תי'ו
למ"ד הסועל : (כא) חטאים , כל' ידמה שנהי' חטאי' לפניך שלא יהי' לנו דבר בענין
המלוכה , וי"מ כי הוא כינוי לדוד דרך מוסר ר"ל כי החטא יהי' על דוד : (לג) עבדי אדניכ' ,
על הכרת יועל הפלתי : (לח) אל גיחון , הוא הנקרא שילוח אפשר שנקרא כן , לפי
שיבא אל הגנות , מענין כי אתה גמי : הכרתי והפלתי , שתי משפחו' נקראו כן : (מ) מחללי'
בחלילים , כל' זמר שמו חליל : ותבקע , כאלו הארץ נבקעת מרוב שמחה : (מו) על
המשכב , השתחו לאל על המשכב שהי' שוכב עלי' :

א (א) יחם , איתן מהקל , ושרש יחם ונפלה יו"ד פ"א הסועל מהמכתב , ופי' ולא יחס
בשרו לי : (ב) סכנה , תועלת מועילה בפני הכינה , ועוד פירשו מחממת מלשון ערבי
שקורין לדבר החם אלסכון ומורה עליו ושכבה בסיקך ר"ל שלא ידעה כי אסורה היתה לו משום
לא ירבה לו נשים [ובשרש סכן פי' ר' יונה סוכנת כלומר אינרת מענין ערי מסכות] :
(ד) עצבו , פועל עבר כל' לא הכעיסו : ומריא , מין ממיני הנקר הגדולים בלע"ז בופנו ,
וי"א כי המפוטמי יקראו מריאים : אכן הזחלת , נקרא כן לפי שהמים נגרים חוחלי' אגלה ,
וי"ת אכן סכותא שומד' עלי' ונפסי' למרסוק : עם סמוך : (טו) משרת , חסר ממנו תי'ו
למ"ד הסועל : (כא) חטאים , כל' ידמה שנהי' חטאי' לפניך שלא יהי' לנו דבר בענין
המלוכה , וי"מ כי הוא כינוי לדוד דרך מוסר ר"ל כי החטא יהי' על דוד : (לג) עבדי אדניכ' ,
על הכרת יועל הפלתי : (לח) אל גיחון , הוא הנקרא שילוח אפשר שנקרא כן , לפי
שיבא אל הגנות , מענין כי אתה גמי : הכרתי והפלתי , שתי משפחו' נקראו כן : (מ) מחללי'
בחלילים , כל' זמר שמו חליל : ותבקע , כאלו הארץ נבקעת מרוב שמחה : (מו) על
המשכב , השתחו לאל על המשכב שהי' שוכב עלי' :

וּמִשְׁפָּטָיו וְעֲדוּרָיו בְּכַתּוּב
 בְּתוֹרַת מֹשֶׁה לְמַעַן תִּשְׁכַּל אֶת
 כָּל-אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה וְיָאת כָּל-אֲשֶׁר
 תִּפְּקֶה שָׁם : (ד) לְמַעַן יָקִים
 יְהוָה אֶת-דְּבָרוֹ אֲשֶׁר דִּבֶּר עָלַי
 לֵאמֹר אִם-יִשְׁמְרוּ בְּנֵיךָ אֶת-
 דְּרָכָם לִלְכֹת לִפְנֵי בְּאֵמַת בְּכָל-
 לְבָבָם וּבְכָל-נַפְשָׁם לֵאמֹר לֹא-
 יִכָּרֵת לָךְ אִישׁ מֵעַל בְּסֵא יִשְׂרָאֵל :
 (ה) וְגַם אֵתָּה יִדְעָה אֶת אֲשֶׁר-
 עָשִׂה לִי יוֹאָב בֶּן-צְרוּיָה אֲשֶׁר
 עָשָׂה לְשֵׁנֵי-שָׂרֵי צְבָאוֹת יִשְׂרָאֵל
 לְאַבְנֵר בֶּן-נֵר וְלַעֲמֹשָׁה בֶן-
 יִתָּר וַיְהַרְגֵם וַיִּשְׂם דְּמֵי-מַלְחָמָה
 וּבְשָׂלִים וַיִּהְיוּ דְמֵי מַלְחָמָה
 בְּחַגְרָתוֹ אֲשֶׁר בְּמַחְנֵי וּבְנִעְלוֹ

רש"י

ב (ה) את אשר עשה לי • שהראה
 הספר של' דוד ביד אוריה במדרש
 ר' תנחומא : דמי וולחמה בשלום •
 שהיה להם שלום עמו ולא היו נשמרים
 זמנו : בחגורתו אשר במחנאו • שחגר
 חרבו מזומדת על מחנאו שלא כדרך
 החגורים בנחתו לקראת עמשה ופיה
 למטה כדי שתפול כמה שנאמר והוא
 יצא ותפול וכשנפלה ונטלה כסבור
 עמשה שלא נטל אלא להגזיה מן הארץ
 ולא נשומר מחרב אשר ביד יואב :
 ובניעלו אשר ברגליו • את אבנר הרג
 בערמה

אונד פֿערֿארדנונגען , זאָ וויאָ ויאָ אים
 לעהרבוכע משה'ס אויף געצייכנעט זינד ,
 דאָמיט דואַ גליקליך זייעסט אין אללעם ,
 וואָס דואַ אונטערנימסט , אונד וואָהין
 דואַ דיך ווענדעסט , (ד) אונד דער
 עוויגע מיר יענע פֿעהרזיסונג ערפֿיללע :
 ווען דייע נאָכקאָמען אויף איהרען
 וואַנדעל אַכטען , אונד מיט גאַנצעם
 דערצען אונד גאַנצער זעעלע , פֿאַר
 מיר אין וואַהרהייט וואַנדעלן : זאָ פֿער-
 שפרעכע איך , עם זאללען דיר ניאָ
 נאָכפֿאַלגער אויף דעם טהראָנע ישרא'ס
 מאַנגעלן • (ה) אויך ווייסט דואַ
 וואַהר , וויאָ זיך יואב געגען מיך
 בעטראַגען , אונד וואָס ער דען ביידען
 פֿעלדהעררן ישרא'ס , דעם אַבנר ,
 זאָהן דעם נר אונד דעם עמשה , זאָהן
 דעם יתר , טהאַט , דאָס ער ויאָ אומ-
 בראַכטע , דאָו בלוט דער קריגער אין
 פֿרידענסזייטען פֿערגאַס , אונד מיט
 דיזעם בלוטע דען גורט אום זיינע לענדען
 אונד דען שוה אן זיינעם פֿוסע בעפֿלעק-

אשר

באור

תכלית • ועיקר המלה מלשון שכל • כי האיש
 המכלית בדרכיו למשכיל וכס יחס • את
 כל אשר תעשה , כמו בכל אשר תעשה •
 (ד"ק) • (ד) לאמר לא יכרת , הוכפלה
 המלה הזאת בפסוק הזה בעבור שארבו
 הדברים באמצע , וזה כגולה (איריאטיס)
 מום) בלשון הקדש • (ה) אשר עשה לי
 יואב בן צרויה , חכמינו , זכרם לחיי עד ,
 גלו לנו מה עשה יואב , ואמרו , שהראה את
 הספר , אשר שלח לו דוד ביד אוריה ; וכל
 דבריהם אמת • אשר עשה , חסדו וי'
 העיטוף , ומשפטו ואשר עשה ; ורבים כמוהו •
 וישם דמי מלחמה בשלום , שער המאמר
 הוא : שפך דמי (אכשי) מלחמה • בעת •
 שהיה שלום בארץ • וכן מתורגם בל"א • ויהן
 דמי

טע • (ו) פֿערפֿאהרע אַלואַ נאָך
 דיינער קלוגהייט , אונד לאַס זיין גרויעס
 דהויפט ניכט פֿרידליך זיין דיא גרופֿט
 זינקען • (ז) דען קינדערן ברזליס ,
 דעס גלעדי , אַבער ערצייגע גנאָדע ,
 אונד ציהע זיא אַן דיינע טאַפֿעל ; דען
 זיא שטאַנדען מיר בייא , אַלס איך
 פֿאַר דיינעם ברודער אכשלום פֿלאָה •
 (ח) עס העלט זיך איך בייא דיר שמעי ,
 דער זאָהן דעס גרא , אויס בחורים ,
 פֿאַם שטאַממע בנימן , אויף • דיוער
 שמערהטע מיך מיט דען ביטטערסטען
 לעסטערונגען , אַלס איך נאָך מחנים
 גינג ; קאַם מיר אַבער נאַכהער אַם
 ירדן ענטגעגען , וואָ איך איהם ביים
 עוויגען שוואור : איך לאַס דיך ניכט
 מיט דעם שווערדע אומבריינגען •

(ט) לאַס איהן נון ניכט אונגעשטראַפֿט ;
 דוא ביסט קלוג , אונד ווירסט שאַן
 וויססען , וויא דוא מיט איהם פֿער־
 פֿעהרסט , דאַס זיין גרויעס דהויפט
 בלוטיג אין דיא גרופֿט געזענקט ווערדע •
 (י) דוד ענטשליף צוזיינען פֿעטערן ,
 אונד וואורדע זיין זיינער רעוידענץ
 בעגראַבען • (יא) ער רעגיהרטע אין
 אַללעם פֿירציג יאָהר איבער ישראל ;
 אין

באור

דמי מלחמה • כיונת המקרא , שהיה נכחם
 על בגדיו , וכל מלבושיו הנחיל בדמם •
 (ז) כי בן קרבו אלי , גם המה התקרבו
 אלי , להיות לי לעזרה בעת צרה •
 (ח) נמרצת , חזקה , כמו מה כמרבו אמרי
 יושר (איוב ו"ו) • (הרד"ק) • ויפה דק •
 והכסדי תרגם לפי הכוונה : לווען
 מדיקין , וכן מתורגם אשכנזית •
 (יב) וחכן

אֲשֶׁר בְּרָגְלוֹ : (ו) וְעִשִׂית
 בְּחִכְמָהּ וְלֹא תוֹרֵד שִׁיבְתוֹ
 בְּשָׁלֹם שְׂאֵל : (ז) וּלְבָנֵי בְּרִזְלֵי
 הַגִּלְעָדִי תִעַשְׂוּ חֶסֶד וְרַחֲמֵי
 בְּאֶכְלֵי שְׁלַחְנָה כִּי־כֵן קָרְבוּ אֵלַי
 בְּבַרְחֵי־מַפְנֵי אֲבִשְׁלוֹם אַחִיקָה :
 (ח) וְהִנֵּה עִמָּךְ שְׁמַעִי בֶן־גִּרְמֵי
 בֶן־הַיְמִינִי מִבְּחָרִים וְהוּא קָלְלֵנִי
 קָלְלָה נִמְרָצָת בַּיּוֹם לִכְתִּי מַחְנִים
 וְהוּא יֵרֵד לְקַרְאֹתִי הַיַּרְדֵּן
 וְאֲשַׁבֵּעַ לוֹ בַּיהוָה לֵאמֹר אִם־
 אֲמִיחָהּ בְּחָרֵב : (ט) וְעַתָּה יֵלֶךְ־
 הַתִּנְקָהוּ כִּי אִישׁ חָכָם אֲתָהּ
 וְיַדְעֶתָ אֵת אֲשֶׁר תִּעַשְׂהָ לּוֹ
 וְהוֹרִדְתָּ אֶת־שִׁיבְתוֹ בְּדָם
 שְׂאוֹר : (י) וַיִּשְׁכַּב דָּוִד עִם־
 אֲבֹתָיו וַיִּקְבֹּר בְּעִיר דָּוִד :
 (יא) וְהַיְמִיִּם אֲשֶׁר מָלַךְ דָּוִד עַל־
 יִשְׂרָאֵל

רשי

בערמה ששאלו נידמ' היאך חוללת כמס
 שנאמר ויטהו יואב א תוך השעה לדבר
 חתו בשלי לשון של נעלך : (ו) ולא
 תורד חת שיבתו בשלום שאל • אל
 תניחבו למות מיתת עצמו וליפול
 בגהיגס : (ח) קללה נמרצת • מפורשת
 כמו מה ימריכך מה נמרצו כמו מה
 נמלנו : (ט) כי איש חכם חתה • תן
 לכך לנחוח לו עון מות בשביל דבר אחר חסו וידעת אשר תעשה לו : (יב) ותכן

ישראל ארבעים שנה בחברון
 מלך שבע שנים וכירושלם
 מלך שלשים ושלש שנים :
 (יב) ושלמה ישב על-כסא דוד
 אביו והתכן מלכותו מאד :
 (יג) ויבא אדניהו בן-חגית אל-
 בה-שבע אם-שלמה והאמר
 השלום באך ויאמר שלום :
 (יד) ויאמר דבר לי אלהיך
 והאמר דבר : (טו) ויאמר אתה
 ידעת כי-לי היתה המלוכה
 ועלי שמו כל-ישראל פניהם
 למלך והסב המלוכה והיה
 לאחי כי מיהורה היתה לו :
 (טז) ועתה שאלה אחת אנכי
 שאל מאתך אל-תשיבי את-
 פני והאמר איך דבר : (יז) ויאמר
 אמרינא לשלמה המלך כי
 לא-ישיב את-פניך ויהתן-לי
 את-אבישג השונמית לאשה :

אין חברון זיבן , אונד אין ירושלים
 דרייא אונד דרייסיג יאהרע . !
 (יב) שלמה זאס נון אויף דעם טהראנע
 זיינעם פאטערס דוד , אונד זיינע
 רעגירונג וואר פֿעסט געגרינדעט .
 (יג) אדוניהו , דער זאָהן חגית ,
 גינג נון צוברח שבע , דער מוטטער
 שלמה'ס . זיא פֿראַגטע : איזט דיין
 בעזוך אויך פֿרידליך ? — ער אַנטוואַרט
 עטע : יא , גאַנץ פֿרידליך ,
 (יד) איך האָבע נור עטוואַז מיט דיר
 צו שפרעכֿן . זיא ערווידערטע : רעדע
 נור ! (טו) דאָ שפראַך ער : דוא ווייסט
 וואָהל , דאָס דיא רעגירונג אייגענט
 ליך מיר געביהרטע , אונד גאַנץ ישראל
 אַן מיד , אַלס איהרען קינפֿטיגען קעניג ,
 זיך ווענדעטע ; דעננאָך גינג זיא מיר
 פֿאַר-איבער , אונד וואַרד מיינעם
 ברודער צו טהייל — זיא וואַר איהם
 פֿאַם עוויגען בעשטימט .
 (טז) נון אַבער האָבע איך איינע איינציגע
 ביטטע אַן דיך , שלאַגע זיא מיר ניכט
 אַב ! זיא זאָגטע צו איהם : רעדע !
 (יז) ער פֿוהר פֿאַרט : רעדע דאָך מיט
 דעם קעניג שלמה , דער דיר געוויס
 ניכטס פֿערווייגערט , דאָס ער מיר
 אַבישג , דיא שונמית , צור פֿרוי-
 געבע . (יח) זיא אַנטוואַרטעטע : גוט
 איך

(יח) והתאמר ברת-שבע טוב

אנכי

באור

רשי

(יב) ותכן מלכותו מואד . חף על
 העליונים
 כאדם האומר לתניו : הלי אתה , אם לצרי ? — ובעבור שאדוכיחו היה שונא לה , ולבנה
 שלמה כל הימים שאלה אותו כזאת , בנואו עתה אליה . וכן מתורגם אשכנזית : (טו) שמוכל
 ישראל , לא די שלי היתה המלוכה מכל הדת , כי אחי קטן ממני בשנים , אלא חף כל ישראל
 שקובי להיות להם למלך ; וכל זאת וחסב המלוכה ,
 ממני

איך ווערדע וועגען דיינער מיט דעם קעניגע שפרעכען . (יט) זיא גינג אויך ווירקליך הין צום קעניג שלמה , מיט איהם וועגען אדוניהו'ס צו שפרעכען . דער קעניג שטאנד אויף , גינג איהר ענטגעגען , נייגטע זיך , זעצטע זיך דאן ווידער אויף ווינען טהראן , לויט איינען שטוהל פיר זיינע מוטטער ברוינגען , אונד זיא זעצטע זיך צו ווינער רעכטען .

(כ) דארויף שפראך זיא : איך האבע איינע קליינע ביטטע אן דיר , שלאגע זיא מיר ניכט אב ! אונד דער קעניג אנטווארטעטע : פארדע מיינע מוטטער ער ! איך ווערדע דיר , ניכטס פער ווייגערן . (כא) דיראוויף פוהר זיא פארט : מעכטע דאך אבישג , דיא שונמית , דיינעם ברודער , אדוניהו צור פרויא געגעבען ווערדען !

(כב) דער קעניג אבער אנטווארטעטע זיינער מוטטער : ווארום ביטטעסט דוא פיר אדוניהו בלאס אס אבישג אויס שונם ? — ביטטע איהם דאן גאנצע קעניגרייך אויס , ער איזט יא סיינ ערלט רער ברודער ! — פערלאנגע עס פיר איהן , פיר דען פריסטער אביתר , פיר יואב וואהן צרויה'ס ! (כג) דאראויף שוואור

באור

נמכי וכתנה לשלמה אחי הנעיר . (יט) לאם דערלך , כמו לאמו , וכל השם תחת הכני , דחה למעלה מזה (ח' ל"ג) . וחכמינו ז"ל אמרו : "לאמה של מלכות היא דות . " (כב) ושאלו לואת המלוכה . כי אותה הוא מנקט . והנה שלמה נחכמו בתן לבב אדוניהו , וידע , כי לא מלהכתו את חנישג חפן לקחתה לאשה , אך למען התחזק על ידה במלכות , וכמו שאמרו חז"ל : "אין הדיוט משתמש בשרביטו של מלך" . ולכן התקנף עליו , והשיב משפתו הרעה על ראשו . ולאביתר הכהן וליוואב בן צרויה , גם הם ימלכו עמו , כי המנה היו בעודיו . וכל זה הוא דרך המול ואסוק (איראניש) . (כג) כה

אנכי אדבר עליך אל המלך : (יט) והבא בת'שבע אל המלך שלמה לדבר לו על אדוניהו וינקם המלך לקראתה וישתחו לה וישב על כסאו וישם כסא לאם המלך והתשב לימינו :

(כ) והאמר שאלה אחת קמנה אנכי שאלה מאותך אל השב את פני ויאמר לה המלך שאלי אמי כי לא אשוב את פניך :

(כא) והאמר יתן אר'אבישג השנמית לאדוניהו אחיה לאשה :

(כב) ויען המלך שלמה ויאמר לאמו ולמה את שאלת אתי אבישג השנמית לאדוניהו ושאלו את המלוכה כי הוא אחי הגדול ממני ולו ולאביתר הכהן וליוואב בן צרויה :

(כג) וישבע

רשי

העליונים : (יט) לדבר לו . לדבר בשבילו בשביל אדוניהו : לאם המלך . אמרו רבותינו לאמה של מלכות היא דות : (כב) ושאלו את המלוכה . משישתמש בשרביטו של מלך היא תחלת השררה

וכן התקנף עליו , והשיב משפתו הרעה על ראשו . ולאביתר הכהן וליוואב בן צרויה , גם הם ימלכו עמו , כי המנה היו בעודיו . (כג) כה

(כג) וַיִּשְׁבַּע הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה בְּיְהוָה
 לֵאמֹר כֹּה יַעֲשֶׂה לִּי אֱלֹהִים וְכֹה
 יוֹסִיף כִּי בִּנְפִשׁוֹ דַּבֵּר אֲדַנְיָהוּ
 אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה : (כד) וַעֲתָרָה
 חִי־יְהוָה אֲשֶׁר הֵכִינֵנִי וַיֹּשִׁיבֵנִי
 עַל־כַּסֵּא דָּוִד אָבִי וְאֲשֶׁר עָשָׂה־
 לִי בַּיּוֹם כִּי הָיִיתִי יוֹמֵת אֲדַנְיָהוּ : (כה) וַיִּשְׁלַח
 הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה בֶּיַד בְּנָיָהוּ בֶן־
 יְהוֹיָדָע וַיַּפְגַּע־בּוֹ וַיָּמֹת :
 (כו) וּלְאֲבִיתָר הַכֹּהֵן אָמַר הַמֶּלֶךְ
 עֲנֵתָה לִּי עַל־שִׁדְיָה כִּי אִישׁ
 מָוֶת אָתָּה וּבַיּוֹם הַזֶּה לֹא אֲמִיחָהּ
 כִּי־נִשְׁאַת אֶת־אֲרוֹן אֲדֹנָי יְהוָה
 לִפְנֵי הָיָד אָבִי וְכִי הִתְעַנִּית בְּכָל
 אֲשֶׁר־הִתְעַנָּה אָבִי : (כז) וַיַּגִּישׁ
 שְׁלֹמֹה אֶת־אֲבִיתָר מֵהַיּוֹת כֹּהֵן
 רִשׁוֹ יְחִיר י'

שוואור דער קעניג ביים עוויגען , אונד
 שפראך : גאָמט שטראַפֿע מיך אַיַצט
 אונד איממער , ווען אדוניוהו ניכט וועגען
 דיזער ביטטע זיין לעבען פֿרליהרט !
 (כד) יא , זאָ וואָהר דער עוויגע לעכט ,
 דער מיך בעשטימטע , אויף מיינעם
 פֿאַטערס טהראָן צו זיצען , אונד מיין
 קעניגליכעם הויז ערהעלט , וויא ער
 פֿערשפראַכען האָט — נאָך דזייטע
 ווירד אדוניוהו געטעדטעט ! (כה) דער
 קעניג שלמה בעאַרדערטע זאָגלייך
 בניהו , דען זאָהן יהוידע'ס , דער איהן
 הינריכטעטע . (כו) צום פֿריסטער
 אביתר אָבער זאָנטע דער קעניג : געה
 נאָך ענתות אויף דיינע גיטער , דוא
 האָסט צוואַר אויך דען טאָד פֿערדיהנט
 אַלליין וויל דוא דיא לאַדע גאָטטעם
 פֿאַר מיינעם פֿאַטער דוד געטראַגען ,
 אונד דיק געקוועהלט האָסט , איבער
 אַלל , וואָ זיך מיין פֿאַטער קוועהלטע :
 זאָ וויל־לי אַיך דיק פֿיר יעצט ניכט
 טעדטען לאַססען . (כז) זאָ פֿערטריב
 שלמה דען אביתר פֿאַם פֿריסטעראַמט
 דעם

ליהוה

באור

(כג) כה יעשה לי אלהים וכה יוסיף ,
 לשון שנועה בספרי הקודש , וכן יאמר גם
 הלועז האשכנזי : (שטראַפֿ מיך גאָטט) .
 (כד) הכינני וישיבני , הכין אות לשנת
 על כסא ישראל . עשה לי בית , בית
 המלוכה כאשר דבר ביד נתן . (רש"י) וכן
 מתורגם בלשון אשכנזי . (כו) וביום הווא
 לא אמיחך , כי אם ביום סקדי , וסקדתי
 עליך את טעמתך , אשר השיחך לנכד למחוד
 כנגד מלכות בית דוד . (כז) דבר ה' אשר
 דבר

השררה : (כד) עשה לי בית . בית
 המלוכה כאשר דבר ביד נתן :
 (כו) ענתות לך . משם הים : כי איש
 מוות אתה . שמרדת במלכות חבי
 בהיותך עם אדוניוהו להמליכו שלא
 מדעתו : כי נשאת את ארון . בצרות
 חבי מפני חבשלוס : וכי התענית . עמו
 בחותה הגרה שנאמר (שמואל ב' י"ז
 כ"ט) כי אמרו העם רעב ועיף ונמא
 במדבר : (כז) אשר דבר על בית עלי . והקיימותי לי כהן כאמון וגו' (שמואל ח' ב' ל"ה)
 והגטת נר מעון וגו' (שמואל ח' ב' ל"ב) ומשתרבה שילה לא הים בית

חשוב

דעם עוויגען , אונד דארודך וואורדע
 דאן ערפיללט , וואס דער עוויגע איבער
 דאן הויז עלי'ס צו שילה אויסגעשפראכען
 האטטע . (כח) אלס נון דיוע נאכריכט
 אן יואב געלאנגטע (יואב היילט עס
 ווירקליך מיט אדוניו , אָבער עס גלייך
 ניכט מיט אבשלום געהאלטען האטטע)
 פלאָה ער אין דאָן צעלט דעם עוויגען ,
 אונד אומפאססטע דיא עקען דעם אל-
 טאָרס . (כט) עס וואורדע נון דעם קעניג
 שלמה געמעלדעט , יואב האָבע זיך נאָך
 דעם צעלטע דעם עוויגען געפליכטעט ,
 אונד בעפֿינדע זיך נעבען דעם אלטאָר ;
 דאָ שיקטע דער קעניג בניהו , דען זאָהן
 יהוידע'ס , מיט דעם בעפֿעהל : געהע
 דין , אונד טערטע איהן .
 (ל) בניהו קאָם אַלואַ אין דאָן צעלט
 דעם עוויגען , אונד שפראַך : געה
 הינאויס ! דער קעניג בעפֿיהלטס . ער
 אָבער אַנטוואָרטעטע : ניין , דויר
 ווילל איך שטערבען , בניהו בעריכטעטע
 דעם קעניג : זאָ שפראַך יואב , אונד
 דיס אַנטוואָרטעטע ער מיר .

ליהוה למלא את דבר יהוה
 אשר דבר על-בית עלי בשלה :
 (כח) והשמעה באה עד-יואב
 כי יואב נטה אחרי אדניהו ואחרי
 אבשלום לא נטה ויגם יואב אל-
 אהל יהוה ויחזק בקרנות
 המזבח : (כט) ויגד למלך שלמה
 כי נס יואב אל-אהל יהוה והנה
 אצל המזבח וישלח שלמה את-
 בנידו בני יהוידע לאמר רד
 פגע-בו : (ל) ויבא בניהו אל-
 אהל יהוה ויאמר אליו כה-אמר
 המלך צא ויאמר לא כי-פה
 אמות וישב בניהו את-המלך
 דבר לאמר כה-דבר יואב וכה
 ענני : (לא) ויאמר לו המלך

(לא) היראויף זאגטע דער קעניג : זא טהוע עשה
 באור רשי

דבר . וסיכן דבר ? — וגדעתי את זרועך ,
 וכל הפרשה (שמואל א' ב') . (כח) והשמעה
 באה עד יואב , כי לקח המלך שלמה נקמה
 משוכאיו . כי יואב נטה אחרי אדוניו ,
 ולכן ירא עתה לנסו . ואחריאבשלום לא
 נטה , סוף דבר אבל בקש לנטות , אלא
 שכתירא שעדיין לחלוחית של דוד קיימת .
 (רש"י) . (ל) פה אמות , הכה בטח
 יואב , שהמוצא יקלטנו , ובאמת טעה מאל ,
 כי קדושת המזבח לא תגין בעד מרכסים ,
 ככתוב בתורת משה איש האלהים : מעס
 יוצאי תקחנו למות (שמות כ"א י"ד) . (לא)
 וה ארות דמי חנם , כמיתתו תסיר מעלי
 קטאת דמי הכרוגים האלה , כי על המלך
 לבער

חשוב לעבודה להקב"ה ועתה כשיצנה
 בית הבחירה מלא הקב"ה את דברו
 לגרש את בני עלי : (כח) והשמעה
 באה עד יואב . שמועת מנות דוד שנה
 להורגו . וידע שלמה שונאו כי יואב
 נטה אחרי אדוניו ואחרי אבשלום לא
 נטה . סוף דבר אבל בקש לנטות אלא
 נתיירא שעדיין לחלוחית של דוד
 קיימת : (ל) ויאמר לא . שתיס לא
 אקבל עלי קללות שקללני דוד חביב
 צמיתת אבנר (שמואל ב' ג' כ"ט) יחולו
 על

עשה כאשר דבר ופגעו בו וקברוהו והסירוהו ידמי חנם אשר שפך יואב מעלי ומעל בית אבי: (לב) והשיב יהוה את דמו על ראשו אשר פגע בשני אנשים צדקים וטבים ממנו ויהרגם בחרב ואבי דוד לא ידע את דאבנר בן נר שר צבא ישראל ואת עמשא בן יתר שר צבא יהודה: (לג) ושבו דמיהם בראש יואב ובראש זרעו לעלם ולדוד ולזרעו ולביתו ולבסאו יהיה שלום עד עולם מעם יהוה: (לד) ויעל בניו בן יהוידע ופגעו בו וימתו ויקבר בביתו במדבר: (לה) וימתן המלך את בניו בן יהוידע תחתיו על הצבא ואת צדוק הכהן נתן המלך תחת אביתר: (לו) וישלח

המלך רשי

על ראש יואב וקבלם שלום עליו ואחר כך חנא: (לא) עשה כאשר דבר חנני מקבלם עלי לכך נדבקו כל חלו בזרע דוד עתה הים מנורע חסא מחזיק בפלך יהויקים נפל בחרב וחסר לחם נדקוהו: (לד) בביתו בזרעו שחיתו ביתו הפקר כמדבר לעניים

טהוע, וויאער'ס האבען ווילל, טערטע איהן דאזעלכסט, אונד לאס איהן נאכהער בעגראבען. זא שאפפסט דוא דאז אונשולדיגע בלוט, דאז יואב פער גאס, פאן מיר אונד מיינעם פאטערס הויז' הינוועג. (לב) דער עוויגע ברינגט נון דיא בלוטשולד אויף זיינען קאפף, דאס ער צווייא מעגנער, דיא פראממער אונד בעססער, אלס ער, ווארען, איבערפיהל אונד אומבראכטע, (מיון פאטער דוד וואוסטע וואהרליך ניכטס דאפאן) נעמליך דען פעלדרוועררן ישראל'ס, אבנר זאהן נר, אונד דען פעלדרוועררן יהודה'ס, עמשא זאהן יתר'ס. (לג) איהר בלוט האטטע עוויג אויף יואב'ס אונד זיינער נאכקאממען הויפט; דוד אבער, זיינען נאכקאממען זיינעם רזיווע אונד זיינעם טהראגע ווערדע עוויגער פרידע פאן גאטט צו טהייל. (לד) בניהו, דער זאהן יהוידע'ס, גינג נון הין, טערטעטע איהן, אונד ער ווארדע אין דער וויסטע, אין זיינעם הויזע, בעגראבען. (לה) דער קעניג זעצטע נון בניוהו, דען זאהן יהוידע'ס, אן יואב'ס שטעללע, איכער דאז העער, אונד דען פריסטער צדוק אן דיא שטעללע אביתר'ס.

(לו) גון

באור

לבער דס נקי מקרב ארט. (לב) והשיב ה' את דמו על ראשו, עתה גס לו ה' כפעלו, ולכן חל תירח מהמית את הרשע. (לד) ויקבר בביתו במדבר, מקרא קצר ושעורו: נביתו (חסר היה) כמדבר. וחכמינו ז"ל דקדקו במאמר הזה, ואמרו: "שהיה ביתו הפקר לעניים כמדבר". (לה) צדוק הכהן, הוא הכהן הכחמן, אשר נבא עליו חיש האקים לעלי

א ב א

(לו) נון שיקטע דער קעניג , לים שמעי רופען , אונד שפראך צו איהם : בויע דיר איין הויז אין ירושלים , אונד בעוואָהנע עם ; געה אַבער ניכט אויס דער שטאָרט , עם ווייַ וואָרזין עם וואָללע . (לו) דען זאָבאלד דוא דיק פֿאָן דער שטאָרט ענטפֿערנסט , אונד נור איבער דען באַך קדרון געהקט : זאָ וויססע , דאָס דוא שטערבען מוסט , דוא ביסט דאָן זעלבסט אָן דיינעם טאָדע שולד . (לה) שמעי אַנטוואָרטע : טע דעם קעניג : עם איזט גוט , דיין קנעכט ווירד טהון , וואָס מיין קעניגליכער הערר בעפֿיהלט . אונד שמעי בליב איינע לאַנגע צייט אין ירושלים .

(לט) אַבער נאָך אַיינער צייט פֿאָן דרייאַ יאהרען ענטליפֿען איהם צווייאַ קנעכטע , אונד פֿלאָהען צו אכיש זאָהן מעכה , דעם קעניג אין גת . אונד אַלס מאָן דעם שמעי מעלדעטע : דיינע קנעכטע זינד אין גת , (מ) דאָ מאַכטע ער זיך אויף , זאָטטעלטע זיינען עזעל , רייזטע נאָך גת צו אכיש , זיינע קנעכטע צוריק צו פֿאַרדערן , אונד בראַכטע זיאַ אויך ווירקליך פֿאָן גת ווירער צוריק . (מא) נון וואורדע דעם קעניג שלמה דינטערבראַכט , דאָס שמעי פֿאָן ירושלים נאָך גת גערייזט , אונד בעי דייטס ווירער צוריק געקאָממען ווערע . (מב) דאָ

באור

לעלי (שמואל א' ב' ל"ה) . (לו) בנה לך , כי ביתו היה בבתרבים ויטו לו לבנות בית בירושלים , כדי שיהיה מושבו למנוח עלילה להמתו (רד"ק) . (לו) נחל קדרון , סמוך הוא לירושלים , כטדע מכתה מקראות נתנ"ך . ד"טך יהיה בראשך , אתה בעמך מהיה קייב במיתחך . וכן כונתה השליכה הולת נכל שפרי הקודש , וגם בלשון חכמינו ז"ל : ואם אתה דמו בראשו (פסטים דף ק"ב) . (מב) השבעתיך , אף אלת זכר לקעלה

המלך חקרא לשמעני ויאמר לו בנה לך בית בירושלם וישבת שם ולא תחצא משם אנה ואנה : (לו) והיה ביום צאהך ועברת את נחל קדרון ידע תבדע פימות חמורת דמך יהיה בראשך : (לה) ויאמר שמעי למלך טוב הדבר כאשר דבר אדני המלך בן יעשרה עבדך וישב שמעי בירושלם ימים רבים : (לט) והיו מקץ שלש שנים ויברחו שני עבדים לשמעני אד-אכיש בן מעכה מלך גת ויגידו לשמעני לאמר הנה עבדיך בגת : (מ) ויקם שמעי ויחבש את חמרו וילך גתה לאכיש לבקש את עבדיו וילך שמעי ויבא את עבדיו מגת : (מא) ויגד לשרלמה בירחלך שמעי מירושלם גת וישב : (מב) וישלח

המלך

רש"י

לעניינים : (לו) ולא תצא משם . כדי שיהא מצוי לו ולמנוח לו חטא מות : (מב) ואעד כך . לשון התראה : (מג) את

השבעה

הַמֶּלֶךְ וַיִּקְרָא לְשִׁמְעִי וַיֹּאמֶר אֵלָיו
 הַלּוֹא הִשְׁבַּעְתִּיךָ בַיהוָה וָאֵעַר
 בְּךָ לֵאמֹר בַּיּוֹם צִאָהָךְ וְהִלַּכְתָּ
 אָנֹכִי וָאָנֹכִי יָדַע הַדָּע כִּי מוֹת
 הַמּוֹת וְהֵאמֵר אֵלַי טוֹב הַדָּבָר
 שְׁמַעְתָּי: (מג) וּמִדַּוְעַ לֹא שָׁמַרְתָּ
 אֶת שְׁבַעַת יְהוָה וְאֶת־הַמִּצְוָה
 אֲשֶׁר־צִוִּיתִי עֲלֶיךָ: (מד) וַיֹּאמֶר
 הַמֶּלֶךְ אֶל־שִׁמְעִי אַתָּה יָדַעְתָּ
 אֶת כָּל־הַרְעָה אֲשֶׁר יָדַע לְבָבְךָ
 אֲשֶׁר עָשִׂיתָ לְדָוִד אָבִי וְהַשִּׁיב
 יְהוָה אֶת־רַעְיֹתֶיךָ בְּרֹאשֶׁיךָ:
 (מה) וְהַמֶּלֶךְ שָׁלַמָּה בְּרוּךְ וְכִסָּא

דוד רשי

(מג) את שבעת ה' אשר הסבעתיך
זה'

(מב) דא שוקטע דער קעניג, לים דען
 שמעירופען, אונד שפראך צו איהם:
 האבע איך דיר ניכט ביים עוויגען בע-
 שווארען, אונד דיר מיט דען ווארטען
 געווארנט: ווא באאלד דוא הויט דער
 שטאדט געהסט, אונד אירגענד ווא היך
 רייזעסט, ווא וויססט, דאס דו-
 שטערבען מוסט? — גאכסט דו-
 מיר ניכט צור אנטווארט: עס היזט
 גוט, איך ווערדע געהארבען? —

(מג) ווארום האסט דו- דען דען
 שוואור ביים עוויגען אונד מיינען דיר
 גענעכנען בעפערהל ניכט בעאבאכט-
 טעט? — (מד) דער קעניג פוהר
 פארט: דוא ווייסט ועלכסט אין ריינעם
 הערצען, וויא פיל בעזעס דוא מיינעם
 פאטער דוד צו פינטעסט, דוועס לעסט
 נון דער עוויגע אויף דוין דוויפט
 קאממען. (מה) דער קעניג שלמה
 אבער ווירד געזענגעט, אונד דוד'ס

כאור טהראן

השבעה, כראה שהשביעו (רד"ק) ואער,
 לשון התראה (רש"י) שמעתי, אשר-
 מכת מלבי, וחשנה. (מג) שבעת ה',
 השבע, אשר נשבעת זה. (מד) אשר ידע לבבך,
 אתה ידע כללכנך את כל הרע אשר עשית
 לדוד אבי וכן מתורגם אשכנזי. (מה) וכסא דוד יהיה נכון, על דרך
 אלמר

מכלל יופי

ב (ב) בדרך, כוונתו: והיית לחי, זריו ומושל בנפשו ובנוש את ירכך: [גם יתכן לומר
 כי היה גער ורך נאנים כי כן כתיב ואשכנזי נער קטן ע"כ כוונתו וסוקת והיית לאיש ולא יהיו
 מעשיך כנער נעיר נאנים.]: (ג) וערוחו, שרש עוד, ובראו' בו היו בקריאה ובהפכה
 עין הפועל למ'ד הפועל כמו ועולתה, על בני עלוה: תשכיל, פועל יוצא, כלומר תכלית:
 אשר עשה לי, שהרג אנשים ויהיה לפני חסר ויהיה שמו: באכלי שלחניך, באכלי לחם שלחניך:
 (ח) נמרצה, ענין תיקוף וזק: (כא) יתן את אבישג, אינו לשון זכר לנקבה אלא
 פי' יתן זה המתן: (כד) ביה, בית מלכות, וכת' ודקיס לי מלכי: (כו) ענהות,
 איש ענתות ומענינו תכין חסרונו, או פי' לענות לך: (כז) מהיות כהן, כהן גדול:
 (כח) ואחריו אנשים לא נטה, לפי שמרדו שניהם אנשים יאדניה, ויחבלא היה מסכים
 במרד אנשים אבל במרד אדני' הסכי' לפי שכבר הי' דוד זקן ולא פחד ממנו ועי' בשרש נטה:
 (לד) בביתו במדבר, מדבר יקרא מקום שאין שם ישוב ויקרא ג'כ מדבר מקום שהוא כיוצא
 אבל אינו עטוי כיחוקו למרעה וכן פי' זה במקום שהי' לו שם מרעה למקנה והיה לו שם בית
 ובאלותו מקום נקבר: (מו) נבונה, עבר מכתן נפעל כי הוא מלעיל:

טהראן עויג פאר גאטט געגרינדעט
בלייבען . (מו) דויראוויף גאב דער
קעניג דעם כניוהו זאָהן יהודע'ס בעפע-
הל , אונד ער גינג הינאויס , אונד
ריכטעטע איהן הין . שלמה'ס דעגירונג
וואָר נונטער גאַנץ געזיכערט .

ג (א) שלמה פֿערשוועגערטע זיך נון
מיט פרעה קעניג פֿאַן מצרים ,
נאָהס דעססען טאָכטער צור געמאָהלין ,
אונד וויס איהר אין דער שטאָדט דוד'ס
איינע וואָהנונג אָן , ביס ער דען בויה
זיינעם הויזעס, דעם טעמפעלס אונד דער
מויערן ירושלים'ס פֿאַללענדעט האַטטע .
(ב) דאָו פֿאַלק אָפֿערטע דאָמאַלס
נאָך אויף העהן , ווייל קיין הויז פֿיר דען
נאַמען דעם עויגען ערכויעט וואָר .

(ג) שלמה ליכטע דען עויגען וואָג .
דעלטע נאָך דען פֿאַרשריפטען זיינעם
פֿאַטערס דוד , נוד דאָס ער אויך אויף
העהן

לָלֶכֶת בַּחֲקוֹת דָּוִד אָבִיו בַּק

באור

אמר במקום אשר הורשע לפני מלך ויטן
בנדק הסאו (משלי כ"ה ה') . (מו)
והממלכה נכונה ביד שלמה , כי אבדו
שנאי בית המלך מתוך קהל ישראל .
ג (א) ויביאה אל עיר דוד , הניאה א
עיר דוד (לשנת 88) עד כלותו
וכו' . ובתרגום האשכנזי נאלס הכתוב הזה
כפי הכות . (ב) רק העם , מלת רק
בכתוב הזה קשה להולמה נמאוד מאד , כי מה
בא למעט ? אולי כוונת המקרא שלבת פרעה
שנא שלמה בית מכות בעיר דוד , עד אשר בנה
לה בית בעיר הלבנון ; אבל עס ישראל לא
שנאו מונח להקטיר טרם נבנה בית המקדש ,
ולכן הקריבו קרבנות' נבמות . (ג) ויאבה ,
עבדו מאהבה , אע"פ שלק' בת פרעה , לא סר
מעבודת ה' עד עת זקנתו רק נבמות הוא
מוכח , ואף שהנמות היו מתרות עד בנין
הבית

דוד יהיה נכון לפני יהודה עד-
עולם : (מו) ויצו המלך את-
בניהו בן-יהוידע ויצא ויפגע
בו וימת והממלכה נכונה ביד
שלמה :

ג (א) ויתחתן שלמה את-
פרעה מלך מצרים ויקח
את-בת-פרעה ויביאה אל-עיר
דוד עד בלתי לבנות את-ביתו
ואת-בית-יהודה ואת-הומת
ירושלים סביב : (ב) רק העם
מזבחים בבמות פי לא נבנה
בית לשם יהודה עד הימים ההם :

(ג) ויאבה שלמה את-יהודה

בבמות רש"י

זה' : (מו) והממלכה נכונה וגו' .
כלומר לא נעש על כל אלה :
ג (א) ויתחתן שלמה . וכל זמן שהי'
שועי רבו קיי' לא נתחתן צו מכתן
אמר לעולם ידור אדם במקום רבו :
עד כלותו לבנות וגו' . ואח"כ בנה לה
בית : (ב) מזבחים נבמות . לשם שמים
כל הרונה בונה מזבח בראש גגו או
בחצרו : (ג) ויאבה שלמה ללכת
בחוקות דוד אביו . הרבע שנים עד שלא
התחיל לבנות הבית . אבל משהתחיל
לבנות ויתחתן שלמה את בת פרעה
נמנחת אומר כי על אפי וחמתי הית' לי
העיר היתה למן היום אשר בנו אותם